

Педагогічна та корекційна психологія.

Лемещук М.А.

аспірант Уманського державного педагогічного університету

імені Павла Тичини

м. Умань, Україна

ЗАБЕСПЕЧЕННЯ СПІЛКУВАННЯ ЯК ЗАПОРУКА СТАНОВЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЗИЦІЇ ДИТИНИ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИНЕННЯМ МОВЛЕННЯ

Спілкування - це багатоплановий процес розвитку контактів між людьми, породжуваний потребами спільної діяльності, це взаємодія людей, спрямоване на узгодження та об'єднання зусиль з метою досягнення загального результату [4].

Найважливішим фактором психічного розвитку людини є саме спілкування. Спілкування ми розглядаємо, як спосіб об'єднання дітей, а також спосіб до формування повноцінної особистості. Спілкуючись із іншими дітьми, дитина засвоює загальнолюдський досвід, історично сформовані соціальні норми, цінності, знання і способи діяльності, а головне в дитини формується сталий процес входження в соціум [3].

Спілкування нагадує своєрідну піраміду, що складається з чотирьох граней: ми обмінюємося інформацією, взаємодіючи з іншими людьми, пізнаємо їх і, разом з цим, переживаємо власні стани, що виникають внаслідок спілкування. Загально прийнято вважати, що проблеми «спілкування» розвивалися у три основних періоди. Перший період характеризується дослідженням В.М. Бехтерева, в якому вперше було піднято питання про роль спілкування як чинника психічного розвитку людини та про вплив групи на індивіда. Для другого періоду, а саме до 70 – х років ХХ століття у розробці проблеми переважав теоретико-філософський підхід. Л.С. Виготський у своїй концепції вищих психічних функцій розглядає спілкування, як фактор психічного розвитку людини, умови його саморегуляції. Третій період настає у 70- х роках де спілкування почало розглядатися як самостійна область

психологічного дослідження. Це період справжнього народження проблеми спілкування в психології.

На сучасному етапі проблему спілкування розглядають у періоді від дослідження «в умовах спілкування» до вивчення самого процесу, його характеристик у перетворенні проблеми спілкування в об'єкт психологічного дослідження на всіх рівнях аналізу - теоретичному, емпіричному, прикладному [2].

Ми розглядаємо спілкування як збагачення досвіду дитини. Дорослий знайомить дітей з книгами, бере їх із собою в подорожі, кожного дня знайомить новим. У самому спілкуванні дорослий, звертаючись до дітей та відгукуючись на їхній заклик, дає дітям можливість вперше відкрити для себе радість порозуміння, незрівнянне задоволення від співпереживання, від почуття єдності, порівняти свої думки і оцінки з поглядами мудрого і більш досвідченого дорослого.

Спілкування дитини з однолітками формується на основі досвіду спільної діяльності з дорослими. Спілкування дитини з однолітками здійснюється в грі і з приводу гри. У грі діти стверджують свої вольові та ділові якості, радісно переживають свої успіхи й гірко страждають у разі неуспіху. У спілкуванні дітей один з одним виникають цілі, які неодмінно слід виконувати. Цього вимагають самі умови гри. Дитина вчиться завдяки включенню в ігрову ситуацію, на утримання з розіграваних дій і сюжетів. Якщо дитина не готовий або не хоче бути уважним до того, що вимагає від нього майбутня ігрова ситуація, якщо не рахується з умовами гри, то він просто не виходить інакше, однолітками. Потреба у спілкуванні з однолітками, в їх емоційному заохоченні змушує дитину до цілеспрямованого зосередження і запам'ятовування [1].

Протягом дошкільного віку розвиваються пізнавальні інтереси дітей. Дитина збагачується новими знаннями про світ, вмінні будувати розповіді. Це створює привід для звернення до однолітків, в якому дитина знаходить слухача і цінителя. Спілкування старших дошкільнят 5-6 років протікає переважно в процесі сюжетно-рольової гри. Зростає кількість

контактів в грі, максимальним стає їх різноманітність. З'являється формулювання ігрових цілей; уявної ситуації і вводяться заміщення, розподіл ролей і відповідні звернення, називання партнера жартівливим ім'ям, а також численні висловлювання, що втілюють роль і дають напрямки грі і поведінці учасників, - спонукання до певних дій, повідомлення та питання про зроблене і наміченому.

Найважливіший шлях впливу спілкування на її соціалізованість полягає в тому, що дитина в контактах за іншими спостерігає їх діяльність і бере з них приклад для наслідування.

Саме слова і вчинки однолітків та близьких дорослих визначають характер та подальший розвиток їх взаємодії, і саме помилки дорослого, як правило, є причинами виникнення між дитиною і дорослим конфліктів. Дефіцит спілкування на ранніх етапах розвитку негативно позначається не тільки на розумовому розвитку дитини, але й на розвитку його особистості в цілому. Недолік уваги з боку дорослих, ігнорування дитини можуть призвести до порушення адаптації дитини у навколишньому середовищі [5].

Найважливіше значення у виникненні і розвитку у дітей бажання спілкування має вплив близького дорослого, який постійно «підтягує» діяльність дитини на новий, більш високий рівень за механізмом «зони найближчого розвитку». Організація дорослим практики взаємодії з дітьми сприяє збагаченню і перетворенню їх соціальних потреб. Без постійної підтримки дорослого, розвиток спілкування дітей з оточуючими сповільнюється або навіть припиняється. Але активне втручання дорослого здатне у відносно короткий термін викликати сприятливі зрушення у спілкуванні дітей старшого дошкільного віку, виправити дефекти і відхилення в їх комунікативній діяльності.

На сьогоднішній день увага педагогів направлена на низьку мовленнєву активність і недостатню мотивація мовного спілкування дітей з порушеннями

мовлення, труднощі адекватного використання освоєних мовних засобів у комунікативних ситуаціях, немовні механізми спілкування, емоційна перцепція.

Більшість дітей із загальним недорозвиненням мовлення переводять спілкування з однолітками із сфери мовлення у сферу міміки та жестів. Більш розгальмовано вони себе почувають в ігровій діяльності, однак їхня гра характеризується змістовою збідненістю та недостатньою структурованістю мовленнєвої продукції, що в ній використовується [3].

Мовленнєва діяльність є найважливішим засобом пізнання дитиною навколишнього світу. Воно виступає одночасно як універсальний засіб, і як неодмінна умова пізнавальної діяльності дошкільника. Однак, на протязі становлення та формування особистості дитин повинен бути педагогічний супровід, аби процес соціалізації відбувався відповідно загально-установленим правилам та нормам.

Отже, забезпечення педагогом позитивних стимулів до спілкування серед дітей залежить від його уміння враховувати вікові та індивідуальні особливості дітей та сприяє становленню соціальної позиції дитини із загальним недорозвиненням мовлення.

Література:

1. Богуш А.М. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до семи років: монографія / А.М. Богуш. – К.: Вид. дім "Слово", 2004. – 376 с.
2. Галигузова Л. Н. Формирование потребности в общении со сверстниками у детей раннего возраста: Автореф. дис. канд. психол. наук. – М., 1983.
3. Деревянко Р. И. Особенности мотивов общения с взрослыми и сверстниками у дошкольников. Автореф. дис. канд. психол. наук. – М., 1983.
4. Лисина М. И. О механизмах смены ведущих деятельности у детей в первые семь лет жизни // Вопросы психологии, 1978. – № 5.
5. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность. – М., 1975.